

Nr 118.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till vissa kassor vid de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg; given Stockholms slott den 7 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anför härefter:

I skrivelse den 31 augusti 1929 har skolöverstyrelsen hemställt om utverkande av statsbidrag för vårterminen 1930 till vissa kassor vid de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg.

Med anledning härav vill jag först erinra, att Kungl. Maj:t den 6 juni 1929 anvisat medel såsom bidrag till ifrågakvarande kassor för höstterminen 1929.

Bidrag till vissa kassor vid de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg.

Kungl. Maj:ts nämnda beslut grundade sig på en av skolöverstyrelsen i skrivelse den 18 april 1929 gjord framställning, vilken avsåg att bereda möjlighet för undervisningens behöriga bedrivande vid sagda läroverk, som med hänsyn till de allmänna grunderna för läroverkens finansiering i början av sin verksamhet kunde äga härför nödiga medel. Överstyrelsen, som inhämtat vissa uppgifter från det enda av ifrågavarande läroverk, vid vilket rektor vid dåvarande tidpunkt blivit förordnad, nämligen det i Göteborg, hade hemställt, att anslag för ändamålet måtte för budgetåret 1929/1930 för vart och ett av de fyra läroverken utgå med 1,500 kronor till ljus- och vedkassan samt med 5,000 kronor till biblioteks- och materielkassan. Sedan statskontoret i utlåtande den 6 maj 1929 gjort vissa erinringar i ärendet, ändrade överstyrelsen så till vida sin hemställan, att anslaget skulle tillsvärdare avse endast förra hälften av budgetåret 1929/1930 och sålunda utgå med endast hälften av det begärda beloppet. Detta skedde emellertid endast under den uttryckliga förutsättning, att samma belopp kunde beräknas även för vårterminen 1930.

På grund av vad sålunda förekommit anvisade Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1929 för vart och ett av de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg högst 750 kronor såsom bidrag till täckande av utgifter, som under förra hälften av budgetåret 1929/1930 skulle bestridas av respektiva läroverks ljus- och vedkassa, samt högst 2,500 kronor såsom bidrag till täckande av utgifter, som under samma tid åvilade respektiva läroverks biblioteks- och materielkassa. Omförmälda belopp skulle utbetalas från det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1929/1930 uppförda reservationsanslaget till extra utgifter. Tillika anbefalldes skolöverstyrelsen att, därest anslag för ifrågavarande ändamål ansåges erforderligt för senare hälften av sagda budgetår, därom göra framställning i samband med anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1930 års riksdag.

I sin nu föreliggande skrivelse har skolöverstyrelsen, efter erinran om vad sålunda förekommit beträffande anslagsbehovet under vårterminen 1930 anført följande:

Det synes överstyrelsen uppenbart, att det syftemål, som avsågs med överstyrelsens framställning av den 18 april 1929 — nämligen att ifrågavarande läroverk i början av sin verksamhet skulle sättas i stånd att genom särskilda anslag få tillgodosedda de krav i fråga om utrustning med undervisnings- och annan materiel, som befundes rimliga, men som med hänsyn till bristen på eller otillräckligheten av härför avsedda inkomster icke kunde på vanlig väg fyllas — icke kan anses till fyllest vunnet genom hittills vidtagna åtgärder. Även om överstyrelsen förutsätter, att här ifrågavarande läroverk likaväl som andra böra kunna under vårterminen 1930 erhålla någon andel av de anslag, som riksdagen med anledning av statsverkspropositionen beviljat dels till bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor, dels till bokinköp och bokbindning för läroverksbiblioteken, är det tydligt, att denna andel i ifrågavarande anslag, som redan i och för sig begränsats till det minsta möjliga, måste bliva så obetydlig, att den ej kan tillgodose de önskemål, som här avses, utan att alltför mycket inkräkta på ett tillbörligt tillgodoseende av behoven vid de gamla läroverken. Överstyrelsen vill även erinra därom, att i de av rektor vid det nya läroverket i Göteborg inhämtade uppgifter anslagsbehovet beräknades till ett belopp,

mångdubbelt större än det, som av överstyrelsen föreslogs. Om även överstyrelsen fann den av rektor gjorda beräkningen ej hava tagit tillbörlig hänsyn till vissa förhållanden, som gjorde en nedprutning fullt motiverad, anser sig överstyrelsen i varje fall i sitt förslag i detta avseende ha gått så långt som kunde anses rimligt. Och då nu det begärda anslaget begränsades till förra delen av budgetåret och nedsattes till hälften, syntes överstyrelsen en dylik åtgärd motiverad endast av rent budgettekniska skäl och närmast bero på svårigheten att inom ramen av tillgängliga medel anvisa det större beloppet. Att detta belopp i och för sig måste anses såsom synnerligen måttligt, torde tydligt framgå av en jämförelse med de summor, som för liknande ändamål anslagits till folkskoleseminarier. Överstyrelsen tillåter sig i sådant avseende erinra, hurusom 1926 års riksdag till det till dubbelseminarium utvidgade folkskoleseminariet i Linköping för anskaffande av undervisningsmateriel och böcker anslag 31,000 kronor, därav för budgetåret 1926/1927 12,000 kronor. Överstyrelsen finner sig således i fråga om beloppet för här ifrågakarande anslag böra vidhålla sitt ursprungliga förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen begära anslag för vårterminen 1930 till samma belopp som det för höstterminen 1929 av Kungl. Maj:t anvisade.

Skolöverstyrelsen yttrar sig härefter angående behovet av liknande anslag för budgetåret 1930/1931.

Överstyrelsen utgår till att börja med därifrån att, med hänsyn till den av riksdagen begärda utredning angående de högre allmänna läroverken för flickor, några nya sådana icke komma att under sistnämnda budgetår inrättas. Beträffande åter de redan förefintliga fyra läroverken, anser överstyrelsen på nuvarande tidpunkt det knappast vara möjligt att med någon visshet avgöra, om ett sådant anslag kommer att bliva behövt eller om möjligen här ifrågakarande behov skulle kunna fyllas inom ramen av de anslag, som av riksdagen kunna komma att beviljas som bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor och till vissa utgifter för läroverksbiblioteken.

Denna möjlighet, fortsätter överstyrelsen, står emellertid i så nära sammanhang med den ställning Kungl. Maj:t och riksdagen komma att intaga till de förslag överstyrelsen i andra punkter av sina riksdagspetita framlägger i fråga om berörda anslag till ljus- och vedkassorna samt till biblioteken, att det icke är möjligt för överstyrelsen att, förrän avgörande härom fattats, taga ställning till här föreliggande fråga. För den händelse att riksdagen i enlighet med överstyrelsens förslag beslutar, dels att anslaget till ljus- och vedkassorna även i den del, som avser nedbringandet för samtliga lärjungar av avgifternas belopp, där de kunna anses alltför tyngande, får utgå som förslagsanslag, dels att ett särskilt anslag beviljas till diverse utgifter vid de allmänna läroverkens bibliotek, kommer i varje fall mycket av motiveringen för särskilda statsbidrag till de fyra flickläroverken att bortfalla. Skulle däremot Kungl. Maj:t och riksdagen icke på dessa punkter tillmötesgå överstyrelsens synpunkter och förslag, synes det överstyrelsen ofrånkomligt, att för budgetåret 1930/1931 till nyssnämnda läroverk för här berörda ändamål beviljas ett anslag å samma belopp som det, varom överstyrelsen i sin framställning den 18 april 1929 om bidrag för budgetåret 1929/1930 hemställt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, inskränker sig överstyrelsen för närvarande till att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att åt vart och ett av de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg bevilja för vårterminen 1930 högst 750 kronor såsom bidrag till täckande av utgifter, som under senare hälften av budgetåret 1929/1930 skola bestridas av respektiva läroverks ljus- och vedkassa, samt högst 2,500 kronor såsom bidrag till täckande av utgifter, som under samma tid åvila respektiva läroverks biblioteks- och materielkassa.

Departementschefen.

Enligt § 217 i gällande läroverksstadga skall varje allmänt läroverk äga — förutom en premie- och fastighetskassa, varom nu ej är fråga — en ljus- och vedkassa samt en biblioteks- och materielkassa. Av ljus- och vedkassan skola bestridas kostnaderna för belysning, uppvärmning och renhållning av läroverkets lokaler samt för avlöning åt vaktmästare, eldare och övrig betjäning m. m. Biblioteks- och materielkassan skall bestrida kostnaderna för anskaffande och underhåll såväl av böcker och övrig undervisningsmateriel som av annan för läroverket behöfvlig materiel. Av denna kassas medel bekostas jämväl tryckning av årsredogörelse och terminskatalog ävensom av erforderliga blanketter, program m. m.

Dessa kassor äga inga andra med säkerhet påräkneliga inkomster än lärjungarnas inskrivnings- och terminsavgifter. Härav följa vissa svårigheter för sådana läroverk, som skola nyupprättas. Det dröjer en tid, innan ett dylikt läroverk erhåller några större inkomster av nyssnämnd art; och som varken tillströmningen av lärjungar eller dessas förmögenhetsförhållanden och därav följande eventuella befrielser från eller nedsättningar i terminsavgifter låta sig på förhand beräknas, kan det heller icke förutses, till vilket belopp inkomsterna i fråga komma att stiga. Å andra sidan måste uppenbarligen, för att ett nytt läroverk överhuvudtaget skall kunna börja sitt arbete, åtskilliga inköp av här ifrågavarande art göras redan före arbetets begynnelse och innan kassorna haft några som helst inkomster av ordinarie natur. Det är också uppenbart, att nya läroverk av så oprövad art som de här ifrågavarande till en början och måhända för någon tid framåt måste räkna med ett ganska begränsat antal lärjungar, varför kassorna i fråga också ha att motse rätt begränsade ordinarie inkomster.

Vid de i enlighet med riksdagens beslut upprättade högre läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg föreligga uppenbarligen behov av nu angiven art. Med anledning av en utav skolöverstyrelsen i ämnet gjord framställning fann sig också Kungl. Maj:t — såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår — genom beslutet den 6 juni 1929 nödsakad att, för tillgodoseende av de mest trängande behoven, av tillgängliga medel, d. v. s. från det under åttonde huvudtiteln uppförda

ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, anvisa för envar av nämnda skolor för höstterminen 1929 dels högst 750 kronor för utgifter från ljus- och vedkassan och dels högst 2,500 kronor för utgifter från biblioteks- och materielkassan eller sammanlagt för alla fyra skolorna 13,000 kronor.

Av den i ärendet förebragta utredningen finner jag vidare ådagalagt, att jämväl för vårterminen 1930 medel för ändamålet äro erforderliga i samma utsträckning som redan ställts till förfogande för höstterminen 1929.

Här föreliggande anslagsbehov äro emellertid enligt mitt förmenande av den art, att de icke lämpligen böra täckas av anslaget till extra utgifter — något som dessutom så gott som omöjliggöres på grund av den starka belastningen å detta anslag.

Däremot finner jag starka skäl tala för att medel för bestridande av dessa kostnader beredas från det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken. Jämlikt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1928/1929 fanns å detta anslag vid ingången av innevarande budgetår en reservation av i runt tal 275,000 kronor; även om man tager i betraktande *dels* att omkring 150,000 kronor av denna reservation beräknats komma att tagas i anspråk för utgifter från anslaget under budgetåret 1929/1930, *dels ock* att omkring 75,000 kronor beräknats komma att anlitas för anslagets reglering för budgetåret 1930/1931, torde dock, med hänsyn till väntad tillkomst av nya reservationer under nu löpande budgetår, täckning från nämnda anslag kunna erhållas för hela det föreliggande anslagsbehovet för läsåret 1929/1930, beräknat till 26,000 kronor. Det synes mig emellertid erforderligt att härför inhämta riksdagens medgivande.

Såsom jag nyss erinrat, har det för höstterminen 1929 beräknade beloppet, 13,000 kronor, redan ställts till förfogande från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter. Detta var givetvis en av förhållandena framtvingad nödfallsutväg, och det synes mig riktigast, att vad sålunda utbetalats var der från reservationsanslaget till de allmänna läroverken åter tillgodofört det för andra behov starkt i anspråk tagna extra utgiftsanslaget.

Därest jämväl för tid efter läsåret 1929/1930 behov av nu ifrågavarande art skulle framkomma, vare sig för ovannämnda läroverk eller för eventuellt nyinrättade flickläroverk, synes mig Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att i förekommande fall anvisa erforderliga medel från reservationsanslaget till de allmänna läroverken. Jag vill härutinnan hänvisa till vad jag härövan anfört beträffande de nya läroverk, varom förslag framlagts i den till riksdagen nu avlåtna propositionen angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m.

I anslutning till vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att av det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken må under budgetåret 1929/1930 för högre allmänna

Kungl. Maj:ts proposition Nr 118.

läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg utanordnas sammanlagt högst 26,000 kronor såsom bidrag till täckande av utgifter, som under nämnda budgetår skola bestridas av vederbörande läroverks ljus- och vedkassa, respektive biblioteks- och materielkassa.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gustaf Breitholtz.